

MADANIYAT VA TIL BOG'LIQLIGI

Xasanova Kamila Baxtiyorovna

Termiz davlat universiteti

Ingliz tili va adabiyoti kafedrası o'qituvchisi

***Annotatsiya:**Har qanday tilni o'rganadigan kishi, shuningdek, shu tilning bir nechta milliy fazilatlari, urf-odatları va madaniyatini o'rganadi. Bir nechta tillarni biladigan inson millat yoki xalq madaniyatini o'zlashtirganlar qatoriga kiradi Chunki til millat va madaniyat bilangina o'z o'rniga ega.Mazkur maqolada til va madaniyatning o'zaro bog'liklik xususiyatlari va bir nechta tilshunoslarning fikrlari keltirilgan*

***Kalit so'zlar:** til, madaniyat, millat, inson ,tilshunoslik ,urf- odatlar, xususiyatlar, gipoteza, aloqa ,vosita,ilm- fan, texnika*

Har qanday millatning tili bu so'zda mujassam bo'lgan uning tarixiy xotirasidir. To'liq til va til orqali milliy kabi muhim xususiyatlar va xususiyatlar psixologiya, odamlarning fe'l-atvori, fikrlash uslubi, badiiy ijodning o'ziga xos o'ziga xosligi, axloqiy holati va ma'naviyatidir.

Til va madaniyatning o'zaro bog'liqligi g'oyasi tilshunoslik va til falsafasi tarixida katta o'rin egallaydi. Bu borada, Vilgelm fon Gumboldt (1767–1835) garchi til hamma odamlar uchun universal bo'lsa-da, dunyo tillari bir-biridan farq qiladi va har bir tilda dunyoqarash mavjud degan g'oyani ilgari suradi. Gumboldt uchun odamlarga (millat, irq) aqliy qobiliyatlar berilgan va ba'zi tillar va madaniyatlar ushbu aqliy qobiliyatlarning ishlariga asoslangan ijoddir.

Shunday qilib, tillar va madaniyatlar "millat ruhini" ifodalaydi, va lingvistik va madaniy xilma-xillik turli xalqlarning (millatlar, irqlar) aqliy qobiliyatlaridagi farqlarni aks ettiradi.

Sapir, garchi tilning tipologik xususiyatlari (ya'ni tarkibiy xususiyatlari) madaniyatning o'ziga xos turlari bilan o'zaro bog'liq bo'lmasa-da, tilning so'z boyligi madaniyatning xususiyatlari va uning ma'ruzachilari tarixini aks ettiradi.

Vorf, o'z navbatida, yana oldinga bordi va tillar o'rtasidagi tarkibiy farqlarni har xil fikrlash turlari mavjudligining dalili sifatida va har qanday ma'lum bir madaniyatni tushunish uchun kalit sifatida ko'rish mumkin, deb ta'kidladi..

Odamlarning fikrlash uslubi ular gapiradigan tillar bilan shartlangan (agar aniqlanmagan bo'lsa) deb taxmin qiladigan lingvistik nisbiylik printsipi odatda Sapir-Vorf gipotezasi deb nomlanadi. Shu nuqtai nazardan, til har qanday muayyan madaniyatni anglashning kalitidir.

Ushbu fikr yo'nalishi tilning ta'siri va qudrati va uning madaniy va etnik guruhlar a'zolari uchun ahamiyatini ta'kidlasa-da, tilni ham, madaniyatni ham mohiyatan izohlaydi. Ya'ni, til va madaniyatga monolit birlik sifatida qaraladi, ularning birligi va bir xilligi uchun muammo tug'dirmaydi.

Til (lar) va madaniyat o'rtasidagi munosabatlarni yaxshiroq anglash zarurati ko'plab zamonaviy jamiyatlarda lingvistik, ijtimoiy va madaniy xilma-xillikning kuchayishi bilan bog'liq.

Tilshunoslik va tillarni o'qitish sohasida odatda til va madaniyat ko'pincha bir-biri bilan bog'liq deb bilish darajasida chambarchas bog'liqdir.

Til nafaqat aloqa vositasi, balki insonning madaniy o'ziga xosligini ko'rsatuvchi belgi yoki ko'rsatkich sifatida ham qo'llaniladi.

Tilning ifodali vositalarini bilish, uning uslubiy va semantik boyligidan barcha tarkibiy xilma-xilligida foydalana olish - har bir ona tili bu uchun harakat qilishi kerak.

Moddiy madaniyat yodgorliklari muhofaza qilinadi va tiklanadi - bu ma'naviy tarixiy merosning bir qismi. Til ham xuddi shunday, u vulgarizmlar va jargonizmlar, o'zlashmalarning kamroq ishlatilishini ta'minlash.

Shuning uchun biz til o'rganish jarayonida mentalitet, milliy xususiyat, uni ajratib turadigan boshqa farqlarga duch kelamiz. Ushbu holatda til o'rganish

jarayonida o'sha xalqning urf-odatlari, milliy xususiyatlaridan ham xabardor bo'lishi kerak.

Xulosa qilib shuni ta'kidlash kerakki, chet tilini o'rganish ilm-fan va texnika taraqqiyotining so'nggi yutuqlarini bilish, boshqalarning urf-odatlari, marosimlari, turmush tarzi, madaniyati bilan yaqindan tanishish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Оганесян С.С. Культура речевого общения // Русский язык в школе. 1998.
2. Скворцов Л.И. Язык, общение и культура // Русский язык в школе. 2000.
3. Pennycook, A. (2010). Language as a local practice. London: Routledge.
4. Young, T. J. and Sachdev, I. (2011). Intercultural communicative competence: exploring English language teachers' beliefs and practices. Language Awareness, 20(2), 81-98